

AYOLLAR KIYIMLARINI YARATILISH TARIXIDAN

Ortiqova Ozoda Sharopovna

*A.Qodiriy nomidagi JDPI, Texnologik ta'lim kafedrası o'qituvchisi,
Jizzax, O'zbekiston
e-mail: ozoda_o@jspi.uz*

Annotatsiya: Ushbu maqolada ayollar kiyimida modani isloh qilish g'oyalari ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: siluet, kamar, konventsiya, krinolin, tonika

***

Аннотация: В статье выдвигаются идеи реформирования моды на женскую одежду.

Ключевые слова: силуэт, пояс, условность, кринолин, тоник

***

Annotation: This article puts forward the ideas of fashion reform in women's clothing.

Keywords: silhouette, belt, convention, crinoline, tonic

Xalq uchun tovarlar ishlab chiqarishning kengaytirilishi, ular sifatining yaxshilanishi, barcha xizmat turlarining tez rivojlanishi aholi yashash darajasining yangi sifatli, ancha yuqori bosqichga ko'tarishning o'zgarmas sharti sifatida qaraladi.

Aholi uchun tovarlarni ishlab chiqarish ilmiy-texnika taraqqiyotidan foydalanishga asoslanishi lozim bo'lib, ular nafaqat tovar sifatlarini yangi darajaga ko'tarish, balki ular assortimentini kengaytirishga ham imkon beradi.

Yengil sanoat oldida aholining sanoat tovarlariga bo'lgan ehtiyojini to'laroq qondirish, bozorni kerakli mahsulot bilan to'ldirish, mahsulot sifatini yaxshilash va assortimentini kengaytirish, ular iste'mol madaniyatini oshirish vazifalari turadi.

Hozirgi vaqtda mavsumaro yengillashtirilgan isituvchi astarli kiyimlar, modali va amaliy mahsulot va to'plamlar assortimentining chiqarilishi va kengaytirilishiga alohida e'tibor berilmoqda.

Qo'yilgan vazifalarni bajarishda sanoatda ishlab chiqarish uchun mo'ljallangan mahsulotlarni badiiy loyihalashni to'g'ri tashkil etish muhim rol o'ynaydi. Badiiy loyihalashtirish mahsulotlarning kelgusi hayotini aniqlaydi.

Shu nuqtai nazarida quydagilarga e'tibor qaratmoq lozimdir.

XIX asrda Amerika Qo'shma Shtatlarida ayollar kiyimlarini isloh qilish zarurati tug'ildi. O'sha davrda moda bo'lgan yupqa uzunlikdagi ko'ylaklar og'ir bo'lib qoldi - uzun yubka yurish paytida ko'cha changini yig'di va uyda yoki

bog'da ishlaganda ayollar etaklarini doimo bir qo'li bilan ushlab turishlari kerak edi. Bundan tashqari, sovuq shamoldan oyoqlari muzlab qoldi va kiyimning o'zi juda og'ir edi. Kiyim -kechak va amerikalik ayollarning kasbi o'rtasidagi tafovut uning amaliy emasligidan dalolat berdi va ko'p noqulayliklar keltirdi.

XIX asrdagi Amerika libosi juda murakkab va o'ta og'ir qurilish edi (kostyumning vazni 15 kilogrammga yetishi mumkin edi). Liboslar ko'plab chayqalishlar va burmalar bilan bezatilgan edi va uning ostiga krinolin (po'lat tayoqlardan yasalgan egiluvchi ramka) taqilgan edi. Siluetga oqlangan va ariq beli berish uchun ayollar mahkam bog'langan korset kiyishgan. Bu kiyim uslubi jamiyatda qabul qilingan, shuning uchun ko'pchilik ayollar modaga so'zsiz taqlid qilishi mumkin bo'lgan sog'liqqa qanday zarar etkazishi mumkinligi haqida o'ylamagan. Elizaveta Miller o'zining takomillashtirilgan libosini taklif qilib, birinchi marta ayollarning e'tiborini kiyimlar nafaqat chiroyli va nozik bo'lishi, balki ayni paytda qulay bo'lishi, ichki organlarning ishini buzmasligi kerakligiga qaratdi. O'pka, yurak va jigar kabi. Uning amakivachchasi Yelizabet Kedi Stanton va uning do'sti, "Lily" ayollar jurnalining muharriri Ameliya Blumerga ham yangi kiyim yoqdi. Ameliya Blumer 1848 yilda Seneca -Fallsda bo'lib o'tgan ayollar huquqlari konvensiyasida qatnashgan, shuningdek, ayollarning saylov huquqini himoya qilishda faol qatnashgan. Kiyimdan taassurot qoldirib, u Ye. Miller yaratgan "erkin" va "mos" libosning afzalliklari haqida maqola chop etdi. Ayollarning qulay kiyimlarga bo'lgan huquqlarini himoya qilib, A. Bloomer jamoatchilik oldida mutlaqo beadab kiyimda - pantalon bilan birlashtirilgan yubkada paydo bo'la boshladi va bu jamoatchilikni butunlay larzaga keltirdi. Ameliya Bloomer sharafiga kostyum "gullar" deb nomlandi.

Ko'p o'tmay, yangi kiyim jamoatchilik orasida eng ko'p muhokama qilinadigan mavzulardan biriga aylandi. Asta -sekin, aksariyati o'z huquqlari uchun kurashgan ayollar, uning qulayligi va amaliyligini tan olib, yangi kiyim uslubiga o'tishga intilishdi. Biroq, ko'proq konservativ qarashlar vakillari orasida "ayolni erkakka aylantirish" haqidagi bunday fikr bema'ni bo'lib tuyuldi. Jamiyat, agar ayollar kiyimlarini isloh qilish harakati muvaffaqiyat qozonsa, ayollarning jamiyatdagi o'rnini avvalgidek bolalarni tarbiyalash va uy ishlarini bajarish bilan chegaralanib qolmasligidan qo'rqardi. Suffragetta faollik davriga to'g'ri keladigan kiyim -kechak islohoti, yaqin orada ayollar jamiyatda ustun mavqiega ega bo'la boshlashi haqidagi qo'rquvni kuchaytirdi. Amerika bosma nashrlarida jamiyatdagi erkak va ayol rollarining o'rnini o'zgartirish mavzusida istehzoli suratlar paydo bo'la boshladi.

Modani demokratlashtirish XVII asr burjua inqilobidan keyin juda boyib ketgan Angliyada boshlandi, bu yerda sanoat ishlab chiqarishga o'tish boshqa Yevropa mamlakatlariga qaraganda ancha oldin boshlandi. Yangi ijtimoiy

tabaqalar - burjuaziya va sanoat proletariati shakllandi. Ommaviy ishlab chiqarilgan matolar mavjudligi tufayli aristokratiya va boy burjuaziya, hatto mayda burjuaziya va proletariat kiyimlari orasidagi farq yo'q qilindi. Allaqachon XVIII asrda. Angliyada karikaturachilar modadagi noto'g'ri qarashlarni masxara qilishdi va moda takliflarining sog'liq uchun zararli emasligini ilgari surgan shifokorlar va yestetlarning ovozlari tushunish va qo'llab -quvvatlash topdi. Shu bilan birga, fransuz burjua inqilobidan 20 yil oldin, Angliyada ijtimoiy sharoitlar rivojlandi, bu fransuz bezakli ipakdan yasalgan kaftan o'rniga yumshoq yundan tikilgan oddiy yerkaklar kiyimining tarqalishiga yordam berdi .

Fransiyada, aksincha, aristokratik saroy bilan burjua uyi orasidagi masofa, shahar kambag'allarini aytmasa ham, juda katta edi, bu kiyimda yaqqol ifodasini topdi. Kiyimlar hajmining birinchi kamayishi bilan bir vaqtda, kiyim deb ataladigan xalat paydo bo'ldi - ingliz tilida ishlangan, ko'ylagi katta bo'yinbog'iga o'xshash, beliga qattiq bukilgan, ko'pincha tikilgan. lavanda hind tafti va sariq-qizil sharf bilan bog'langan. Biroq, o'sha paytda ayol bunday kiyimda chiqishga jur'at yeta olmagan, shuning uchun bu yutuq faqat uyda ishlatilgan. Shunga qaramay, paniyerlardan voz kechish va butun mexanizm bilan birlashib, keng, erkin oqadigan pardaga o'tish kiyimni isloh qilish yo'lidagi muhim qadam edi. Biroq, bu nafaqat Anglomaniya deb nomlangan. Angliya ta'siri ostida Fransiyada bir vaqtning o'zida ayollar poyabzali isloh qilindi. Qattiq taglik va keng poshnali, garchi ularni "kundalik hayot" ning ashaddiy muxoliflari qabul qilmasalar ham, fransuz ayollari poyabzalni kutishgan, ular yerga urug'siz, yulka quduqlariga qoqilmasdan va singan joylardan qo'rqmasdan erkin yura oladigan poyabzal kutishgan.

Germaniyada, 1785 yilda xonimlar uchun almanaxning Leypsig nashriyoti T.Yerenbeg, karikaturachi va kundalik sahnalar ustasi Daniyel Chodoveskiyni kiyimlarni isloh qilish maqsadida ayollar uchun liboslar modellarini yaratishga ko'ndirdi. Rassom qadimgi yunon kiyimlarini o'z loyihalari uchun asos qilib olgan. Fransuz inqilobining ta'siri. Biroq, moda faqat fransuz burjua inqilobi davrida, Katalog davrida, ijtimoiy hayot salonlardan kafe va ko'chalarga ko'chirilganda, tub o'zgarishlarga duch keldi.

Vaqt o'tishi bilan ko'ylak kiyimi o'zgargan. Yengil pardozlar burmalar bilan almashtirilib, yenglari yupqa pufak shaklida yerga yiqilib tushadigan ko'ylakka joy berdi. Har xil bezaklar g'oyib bo'ldi, faqat oltin va kumush qirralar yoki qo'shimchalar qoldi. Boshiga oltin tasma bog'langan. Yunon yoki Rim naqshlari bunga misol bo'la oldi va peshonaga taqilgan klassik gul toji mashhur bosh kiyimga aylandi. Oyoqlarida ochiq yengil sandallar bor edi, oyoqlariga to'piq atrofida bir necha marta o'ralgan bint bilan bog'langan. Shunday qilib, Dovud qadim zamonlardan beri erkaklar kiyimlarini tiriltirishni qidirgani, uning maskarad

va sahna uchun kostyum yaratishga urinishlaridan nariga o'tmagan. Ayollar, oqsoqollar, erlar, qizlar va yoshlarning ommaviy yurishlari, yunoncha kiyingan va toj kiyganlari, barbod bo'ldi. Ammo xonimlar yalang'ochlikni imkon beradigan "antiqa" modani o'z xohish -irodasi bilan qabul qilishdi, lekin bu Dovudning ingliz modasining ta'siri singari xizmatlari edi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib aytish mumkinki, badiiy loyihalashtirish (dizayn) jarayonining to'g'ri tashkil etilish natijasi bu uning texnologiya, tejamkorlik va estetikasi nuqtai nazaridan optimal hal etilgan mahsulotidir. Mahsulotning inson va jamiyat uchun badiiy loyihalashtirishi to'g'ri bog'langan, chunki jamiyat ma'lum xarakter va darajadagi mahsulotlarni ishlab chiqarishga ijtimoiy buyurtma beradi. Ijtimoiy buyurtma jamiyat ma'naviy rivojlanish darajasiga bog'liq, shuning uchun mamlakatimiz aholisining estetik tarbiyasi shaxsning har tomonlama uyg'un rivojlanishining ajralmas qismidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sadikova N. "O'zbek milliy kiyimlari", o'quv qo'llanma.. Toshkent: "Sharq" nashriyoti, 2003 y-160 b.
2. Sadikova N. "O'zbek milliy kiyimlari", o'quv qo'llanma.. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi NMIU, 2006 y-191 b.
3. Sovremennaya ensiklopediya "Moda i Stil". Moskva, "Avanta+", 2002.
4. Tereshkovich T.A. «Slovar моды», ucheb. posobiye. Minsk. Izdatelskiy sentr «Akademiya», 1999.-350 c.
5. Xasanbayeva G. K., Chursina V.A. "Kostyum tarixi", darslik. Toshkent: "O'zbekiston" nashriyoti, 2002 y-320 b.
6. Hasanboyeva G. "To'qimachilik dizayn tarixi", o'quv qo'llanma., Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2006 y. – 201 b.
- 7.Ortiqova, O. (2020). К вопросу о профессиональных компетенциях преподавателей вуза в интеграции науки и образования. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
- 8.Ortiqova, O. (2020). Uzluksiz ta'limda «Darslarda ekologik tanaffus» pedagogik texnologiyasiga asoslangan elektron qo'llanmalarni joriy etish. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
- 9.Ortiqova, O. (2020). Мухандислик таълимида ишлаб чиқаришни бошқаришга оид масалалардан фойдаланиш. *Архив Научных Публикаций JSPI*.
- 10.Ortiqova, O. (2021). AMALIY MASHG'ULOTLARNI ZAMON TALABI ASOSIDA TASHKIL QILISH. *Физико-технологического образование, 4(4)*.

11.Шарипов, Ш. С. (2017). Personality model of modern teacher. *Eastern european Scientific Journal–Germany*, 93-96.

12.Шарипова, Ш. С. (2018). Инновационные технологии в современном учебном процессе. *Молодой ученый*, (9), 185-188.

13.Шарипов, Ш. С. (2000). Педагогические условия формирования изобразительского творчества студентов (на примере факультетов Труда и профессионального образования)

14.Orishev, Jamshid (2021) "PROJECT FOR TRAINING PROFESSIONAL SKILLS FOR FUTURE TEACHERS OF TECHNOLOGICAL EDUCATION," *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal: Vol. 2021 : Iss. 2* , Article 16.

15.Orishev, J. (2020). ГЛОБАЛЛАШУВ ДАВРИДА ПЕДАГОГЛИК МАСЪУЛИЯТИ . *Научно-просветительский журнал "Наставник"*, 1(1).

16.Ismailov T.J, Tagaev X, Kholmatov P.K, Yusupov K.Y, Alkarov K.Kh, Orishev Zh.B Karimov O.O. (2020). Cognitive-Psychological Diagram Of Processes Of Scientific And Technical Creativity Of Students. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(08), 3669-3677.

17.Оришев, Ж. Б. (2019). ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА ИННОВАЦИОН ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ИМКОНИЯТЛАРИ. *Интернаука*, (43-2), 70-72

18.Убайдуллаев, С., Оришев, Ж. Б., & Ортиқова, О. Ш. (2019). УЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМДА" ДАРСЛАРДА ЭКОЛОГИК ТАНАФФУС" ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯСИГА АСОСЛАНГАН ЭЛЕКТРОН ҚЎЛЛАНМАЛАРНИ ЖОРИЙ ЭТИШ. *Интернаука*, (20-3), 62-63.